

LJUBLJANSKI ČASNIK.

St. 102.

Vtorik 23. Grudna.

1851.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, kateri more po novi postavi frankiran biti.

Vradni del.

Njegovo veličanstvo je po sklepu od 17. t. m. za vbožane občine okrajnega poglavarstvu Černomaljskega, ktera je toča hudo zadela, iz deržavnega zaklada 12000 gold. najmi-lotljivše podeliti blagovolilo.

V Ljubljani 31. grudna 1851.

Gustav grof Chorinsky l. r.,
deželni poglavar.

O z n a n i l o.

Za mlinarja Andreja Malenškega iz Tacnu, kterega je povodenj 3. novembra t. l. v ne-srečo pripravila, je podaril gospod Blaž Po-točnik, fajmošter v Šent-Vidu nad Ljubljano 3 gold. — kr.

gospod Mulač, kaplan iz		
Želimlja	2	34
gosp. Andrej Kastrin, na-		
mestnik fajmoštra v Bre-		
zovici z gospodam Sde-		
šavjem županom občine		
Koreševske	11	22
in fajmošter v Brezovici	1	—

Skupej 17 gold. 56 kr.

S tem, da se zahvalim za to pomoč, še to pristavim, da se je Andreju Malenšku nazna-nilo, da naj po denarje pride.

Ljubljana 13. decembra 1851.

Tomaž Glančnik, s. r.
C. k. okrajni poglavar.

19. decembra 1851 je bil LXIV. del, III. te-čaja deželniga zakonika in vladniga lista izdan in razposlan; ki zapopade:

Spisek od c. k. kupčijskega ministerstva 22. Oktobra 1851 podaljšanih privilegij. — Spisek od c. k. kupčijskega ministerstva 23. Oktobra 1851 podeljenih izklenivnih pooblastenj. — Razpis c. k. kupčijskega ministerstva 22. Ok-tobra 1851. Prenesenje privilegie. — Razpis c. k. kupčijskega ministerstva 24. Oktobra 1851. Podaljšanje privilegie. — Razpis c. k. kupčijskega ministerstva 28. Oktobra 1851. Podaljšanje privilegie. — Razpis c. k. kupčij-skega ministerstva 31. Oktobra 1851. Raz-glašenje skrivej hranjega popisa v vlast del-niškega društva fabrike za mili sveče preše privilegia za izdelovanje Meta-Margarin- in Meta-Elain-kislina. — Okoljni ukaz c. k. št. ilirsk. dnarstvinega dežel. vodstva 12. No-vembra 1851. Razlaga zastran obračbe in zarajtovanja kolkovine, če se k tabularnim prošnjam ne pridenejo ne kolka prosti prepisi pisem ne potrebno število kolčnih papirjev po 30 kr. — Cesarski patent 6. Novembra 1851, s kterim se od 1. Februarja 1852 naprej nova colna tarifa za uvožnjo, izvožnjo in pre-vožnjo vpelje. — Razpis dnarstvinega mini-sterstva 15. Novembra 1851 s kterim se do-pusti, kavicie ali zagotovšine, ki jih notarji v gotovini plačajo, pri razdolživnim zalogu na-ložiti za obresti, ki so pri tem zalogu postav-

no predpisane. — Ukaz c. k. ministra za no-tranje zadeve 16. Novembra 1851, s kterim se razglasi prepoved tovaršij ali družb tako imenovanih svetloljubov, nemško-katoljčanov, svobodnih kristijanov in podobnih družtev.

Danes bo LXV. del, III. tečaja 1851, de-želnega zakonika in vladnega lista za krajn-ska kronovino izdan in razposlan.

Ljubljana 23. decembra 1851.

Od c. k. vredništva deželniga zakonika in vladniga lista za Krajnsko.

Nevradni del.

Šembilja.

(Iz Novie leta 1844.)

(Konec.)

Tode ni bila zadosti radovednim vražam in nčenostim udanim Gerkam sama Šembilja; imeli so še druge vedeže, orakeljne po imenu, kte-re so v manjših rečeh za svet poprašovali. K tem jo je perpihal vsak imeniten Gerk v svo-jih dvomih. Ni je bilo vojske začete, ni ga bilo miru sklenjeniga, ni bila dana nova po-stava, preden se ni imenitni orakelj zaslisal. Popi, kateri so per tih vražnih vedežih služili, so urno vidili, kake lepe dobičke bi si od radovedniga ljudstva lahko pridobiti vte-gnili; zatorej so drage in žlahtne darove, ktere so samo bogatinci prinesli zamogli, od sleherniga terjali, kateri se je ondi hotel posvetovati. Razun tega so pa še drugi dobiček dosegli; vedili so namreč, de prosto ljustvo to nar bolj obraja, kar ne pozna, in to v nar veči časti ima, komur se približati ne sme. Tudi ti popi so bili večidel najem-niki, in so ravno tako zvito prerokvali, kakor Šembiljski. Skorej vsi odgovori so se lahko na dvojno razlagali.

V radovednosti in v vražah obojniga ljud-stva so našli zadnjič še drugi popi svoj vsak-danji kruh v tem, de so iz letanja ptičev in drobu bogom v daritev zaklane živine pre-rokvali. Zdravi drob so deržali za srečno znamenje, posebno so bile pljuca prav na tanj-ko pregledane. Včasí je golufija clo tako deleč šla, de so terdili zaklana živina serca nima, kar je bilo strašno znamenje. Pa ne samo neumne, tudi neusmiljene so te vraža bilo. Pošten Gerk, Cimon po imenu, je mo-gel umreti, pa zakaj? zato — ker so mravlje kri zaklane živine na njegovo nogo nosile. V vojski in sovražtvu so čenčali prihodne reči iz živinskiga žalča, ker je sovražstvo grenjko, ko žolč. Kako škodljivo zaupanje so Gerki v te vraže stavili, so pokazali sicer serčni Špartanci pod svojim vojvodom Pauzanijam, ki so se pustili brez vse brambe od Perzov, svojih sovražnikov, silno poterpežljivo umo-riti, zakaj, živinski za svet poprašan drob je prerokval zgubljeno vojsko. Če je pa go-

ljufni pop še zmiraj kaj dvomil, če ga sopuh gorkiga droba k prerokvanju povzdignil ni, glej — živinski mehur verže v ogenj, ter zvesto gleda, kje de bo počel, in sreče ozna-nuje, ako ga je razkropljena voda nekoliko zmočila.

Pa tudi ptiči so v tistih časih mogli prerok-vati. Belo obleko in zlat venec so nosili popi, k razlaganju ptičijga letanja odločeni. Umili so prav dobro ptiči vabiti. Proti jutro so ka-zali srečo, proti večeru na nesrečo. Lastov-ka je bila nesrečni ptič, golob je vedno srečo oznanoval. Sova je bila vsim Gerkam, razun Atencov, nesrečno poročilo. Vran in srak so se bali; peteline so posebno ob vojniškim času radi vidili. Čebele so pomenile prihodno zgo-vornost. Še clo zajci, kobilice, kače in žabe so bile zvesto za svet poprašane.

Tode predolgo sim se morebiti pomudil per tih dveh v moči in umetnosti kakor v vražah glasovitnih narodih. Ne zameri mi, Rimski in Gerški duh, če sim se prederznil, zagrinjalo, ktero te zakriva prostim očim, nekoliko od-gerniti; — odpusti mi dragi prebivavec ime-nitniga mesta, ki je na sedmih gričih zidano, de te lakomniga in gospodarstva željniga ime-nujem, saj si res iskal vsako nar manjši per-ložnost, si svoje sosede v oblast pripraviti, požigal si in moril, nisi mu prizanesil še otro-ku v maternimu telesu; perzanesi mi tudi ti prebrisani rojak sedmih modrijanov, de ti zvi-jače prilastim in golufije perpisujem. Zakaj vas Rimce, nekdanje gospodarje in lastnike Kranjske dežele, in vas, čigar učenost vsim narodam sije, kakor svetlo solnce, vas pre-brisane Gerke bi tožil, de vraža še dan da-našenj čez lepo Krajnsko deželo svoje černe perute razteguje, ako bi mi znano ne bilo, de tudi narodi, kateri ne poznajo vas, ne vašiga jezika, skorej ravno tistim malikam služijo, pred kterimi ste v svoje kolena perklanjali.

Tudi ti moj dragi kmet in rokodelce! tudi ti klečiš še dan današenj pred oltarjem svoje Šembilje, tudi ti ji daruješ vervino od Boga prejetih darov, svoj um namreč, pri drevesu (plugu) te spremlja, rokodelsko orodje ti po-daja. Imenujmu jo slovensko Šembiljo, zakaj vsi spisi, kateri tukaj pod Šembiljskim imenom okoli gredo, razodevajo slovenske mojstre, ki so vsak po svoji glavi preroknjo napravili. Iz 8 Šembiljskih spisov, ktere sim bil pred nekoliko časam skupejspravil, nista dva ena-kiga duha bila. Očitna je golufija tudi naših prerokov. Popisali so namreč nekoliko zgo-deb, kateri so oni priča bili, in de bi ti spisi gotovo za preroške veljali, so jim veči starost perlastili in njim tudi večidel prerokvanje do konca sveta perdjali. Z to golufijo so dose-gli, kar so željeli. Radoverni ljudje so ster-meli, de Šembilja tako resnično prerokuje, in na to na tanjko spolnjeno prerokvanje svojo terdno vero zidali, de jih Šembilja prihodnjič ne zamore vkaniti. Tode v tem so se golufali. Kakor hitro namreč so se leta stekle, v kte-rih so naše Šembilje živele, kakor hitro je bilo leta končano, v kterimu je bilo prerokva-nje spisano, ravno tako ročno je zbežal iz

preroških spisov duh resnice, pred močnim duham laži in golufije, kateri se v današnjih časih v Šembiljskih marnjah kraljuje. Bral sim v neki Šembilji, de bo leto 1837 tako nerodovitno, de bo mernik ječmena 8 goldinarjev in mernik ovsa pa 6 goldinarjev veljal. Rumena pšenica bo v letu 1842 stala po Kranjskim polju, sim v drugimu spisu bral, pa ne bo je žive duše, de bi jo žela; v velikih vaseh bodo komej trije ali šterje človeki živeli; vojska bo pomorila vse in kuga. Glejte, kako resnična se je la preroknja skazala! Ali vse to ni zadosti goljufno Šembiljo ob veljavo pripraviti? Če se trikrat zlaže, in enkrat ko slepo kure zerno vjame, je že opravičena pri bedastih ljudeh — nje sedež je iz krena, ne da se premakniti!! — Razun Šembilje imajo marsikteri kmetje in rokodelci skoraj ravno tako neumne vedeže, kakor nekdanji Rimci in stari Gerki. Če je pa per nar imenitnišimu gerškimu oraklju, v sredi zlata in srebra le za velike darove deklica „Pitja“ po imenu prerokvala, prerokuje dan današnji radovernem ljudem črna ciganka v raztergani obleki za dva ali tri krajcarje, oznanujejo rakomavžarji in plajšarji iz kvart za kupico žganjiga vina, tode za boljši plačilo tudi veči srečo! Če so Rimci in Gerki ptiče in druge živali za svet poprašovali, prerokuje Slovincu lastovka srečo (Gerkam pa ravno nasprotno), sova in mačka nesrečo i. t. d.

Mislim, de ni treba še več od teh vraž govoriti in de sim dovelj na tanjko pokazal, odkod se je ta praznava pričela in de je le golufija nje mati! Zbudite se tedaj vi praznoverci iz svojiga omotniga spanja, pretergajte zagrinalo, kterga so vedežstvo in vraže čez vašo pamet potegnile; spoznajte lažnivost malikov, katerim le nevednost oltarje stavi in malikvanje daruje. Posledni čas je že, de pokazete, de vam je Bog pamet dal in de ste kristjani!

Jožef Demšer.

Dohtar Skaza, ali pravdar Sebigrabič.

(Iz Novic leta 1847.)

Težko je od taci pisati, ki človek ne ve, kako jih imenovati, de bi ne bilo preveč voljno; pa naj bo. Zgoraj sim sekel: dohtar Skaza, pravdar Sebigrabič; pa bi se zamogel tudi imenovati: dohtarič Plazar, pisac za voglam, ogleduhar i. t. d. Kaj so tedaj ti dohtarji Skaze? Ranjki profesor Zupancič pravi, de to je nagnjusin, postave plah merčes, ki po temnih kotih svoj strup razliva, kateri je iz treh reči: iz neumnosti, samopridnosti in hudobije. S svojo strupeno sapo veliko mirnih podložnikov okuži, jim glavo s hudobnimi naklepi obeli, in na zadnje ožuli za možnjico dnarcov, ki ni ravno majhna. Skušnja dolzih let spričuje, de je govor častniga Zupanciča, — de bi tako res ne bilo! — ves resničen.

De se bodo kmetje taci dohtar Plazarjev, ki se jim po nemško Winkelschreiber pravi, vedli varovati, jih bomo nekoliko bolj natanjko popisali.

Pravdar Skaza je tiste ločine domače lezerčine, ktero si kmet neškodljivo misli, pa mu vender krave molze, in s svojim strupenim kljunam in nagnjusnimi slinami vime poškoduje. Kmetje pa, ki so še precej vražam in krivo-veram vdani, te občutljive škode ne perpisujejo temu ostudnjimu pijačku, ampak kravjim copernikam in copernicam, ki jih ni bilo, in jih ne bo. Za tega hišnega mačka pa se še mora latvica mleka, se ve de s smeteno vred, na stran djati, de se tolikanj perkupljena živalica nekoliko pokrepča. Dohtar Skaza je perhuljene postave, ima oistre, strupene zobe, s katerimi na skrivnim pregleda nit postavve. Ker postava vse veže in vravnava, in

jo tak človek kakor miš preje, je lahko razumeti, de iz tega izvirajo neštivilni zlegi, h katerim pa on pisano gleda, in mu dobro de, de se je le njegova mavha narasla. Njegove sline so silno škodljive; le šterkotina naj doleti do poštenosti, pravičnosti, ali do druge kreposti kakoršne si bodi; mora sčasama zadušena biti. Sliši grozno tanjko; njegove ušesa razločijo sleherin še tako tih šepet. Če kmet ali mestjan le zine, de mu kej ni prav, če tudi po krivici, če le z očmi migne, ali z ustnicami zmerdne; se to v ušesih pravdar Mazarja stotero razlega in kakor gospa Svet-ski zvon buči. Popirja — pero — črnilo! komej se dobro oddahneš, že je zmazana, vloga, prošnja, pertožba i. t. d. Gosposkam, katerim nič ni ljubšiga, kot sreča, mir in zadovoljnost podložnikov, in pa ohranjenje postav in reda, se ve de to zavda veliko nepotrebniga dela, spraševanja in sitniga preiskovanja; med ljudmi se sovražstvo dela, prijazna zveza in naprotna pomoč zavera, in mir stanovnikov celih sosesk in družb zbega, ali morebiti za vselej razdere. Njegov pogled je prederzen, bodeč, nesramen, podšuntljiv, silen, strupen; povsod vidi le nerodnosti, prelomljenje postav, nered, krivice, pomote postavodajavcov, celo samovoljnost visoke in naj vikši gosposke, česaravno vsiga tega ni. Njegovo oko vse kote stakne, in na kmetih ima že celo zapanljivo moč. Prostimu človeku je težko, očesu pravdoskazata se ogniti; če je pa kdo taci še nekoliko terčen, je že celo čudo, ako ga njegovo oko na se ne potegne. Gorje ubožnimu, ki se mu ne more zoperstaviti! Čas, denar; mir serca in hiše — vse vse mu popije ta pijavka, in na zadnje mu še pod kožo zleze, in spodgrize njegovo zdravje. Naj bolj čmerikasti kos pravdoskazata pa je njegov jezik, on je njegov meč, plug, sulica, in njegovo bogastvo. Je pa špičast in silno gibčen; z njim on toliko luska, ropoče, lopota, poka in klepeče, de ni čudo, če tistiga, kteriga je pod koš dobil; prekucne v strašno brezno nepokoršine, hudobije in pogube. — Pravdar-skaza ne perzanese ne duhovski ne deželski gosposki, meni vse vediti in znati, prederzno in nesramno govori in vedežuje. Tak človek je podoben dvojnemu raku; prvič tistimu, ki v vodi živi, zakaj škarje ima, in z njimi šiplje in striže nar vikši, nar svetejši, in nar imenitniši osebe in postave. Marsikterimu očetu prestriže v nar boljših letih nit življenja in ga v grob spravi; se ve, de je s tem prestrižena tudi velikrat nit živeža in zlasti dobriga zrejenja otrok. Drugič je podoben tistimu strašnimu raku, ki se včas človeku na telesu naredi; zakaj vse, kamor se on zadene, se gnoji in kisa, in iz malih marožic se grozovitni turi delajo.

Pravijo, de tak goljufin pravdar Zmota ima želodec iz peklenškiga kamna (lapis infernalis), ki je napolnjen s tako imenovanimi latinskimi skorjami, z neprekuhanimi postavskimi paragrafi in zastaranimi marnjami. Možgani so vsi zmedeni. Rogovilast je pa kakor kozel ali bivol; pride naj mu blato ali pa škerlat in žamet na cesti pod noge, mu je eno; vse zmane in potapta. Možgani mu vedno vro in kuhajo, torej ukazov in postav prav ne razloči in ne ume. Prebiva med špehastimi popirji, pa večkrat ga najdeš po ulicah in kerčmah, kot doma, živi se od žuljev svojiga bližnjiga; brez črnila ali tinte ga nikoli ne najdeš. Pravdar Skazata zdaj vidiš v poslopji prostiga kmeta, ki sam brati ne zna. Urno pridejo vse okajene in sajaste pisma na dan. Jih prebira, rešeta, in če je treba, tudi napak razlaga. Kmet gre v mrežo, lažnjiviga dobrotnika, ki mu denar iz žepa zmika, gostuje, je sčasama zmirej nepokojniši, prepirljivi in nesrečniši človek. — Kmalu ga zopet vidiš v

kerčmi med očanci kozarce spraznovati. Tu bi ga ti vidil, kako spretno se med njimi obnaša. Ko se začnja v glavah oblačiti, on svoj jezik na zadnjo stopnjo sproži; tedaj je za njega dober lov. Za vinček, pečenko, in eniga okrogliga je perpravljen vse storiti. Pravdar Skaza jim zdaj naredi pridigo, in kmetje začno zredama svoje pertožbe razodevati. Eden se vzdigne v imenu družih zoper tlako, ktero delali njih očetje, očetov očetje, in tako dalje, dokler se kdo spomniti ve, samo njim se pretežavno zdi, in bi radi ob-njo bili. Družih čop se vstopi pred njega, in mu začno razlagati, kako morajo desetino odrajtovati, zdi ze jim to po krivici, in bi se je radi znebili. Pravdar Zmota, ne de bi jim razložil in rekel: Vidite, ljubi moji, to je tako le: Vi ste dobili zemljiža očetov, oni od vaših dedov, vaši dedje od vaših prededov i. t. d. Vaši predprededje, ali pa še pred, so pa svoje zemljiša prejeli od grajšine s to pogojo, de bodo grajšini oni in njih nasledniki za vselej toliko in toliko obdelovali, toliko in toliko vsako leto odrajtovali. S to pogojo ste tudi vi zemljiša prejeli, bodite hvaležni, de jih imate, in tako lahko preskerbite sebe, ženo in otroke, in nikar ne poslušajte butastih glav, ki vas hočejo k nepokoršini zapeljati in v nepotrebne stroške spraviti. Tako jim pravdoskazar ne modruje, zakaj per takim modrovanji bi mogla njegova mavha lačna ostati; temuč zdaj se on še le vname, začne podpihovati, pregovarjati, lagati in obetati, česar ni v stanu nikdar spolniti. Se ve, de taki puntar zlasti na postavo in gosposko strelja in vdriha. Ubogi kmetje so zapeljani; pravdar Skaza se je per njih odebelil, oni pa imajo to dobička, kar so zapravili, časa zamudili, sovražstva storili, in pa marsikterih milost in dobrot, ki so jih vživali, se znebili. — Večkrat pa pravdar Skaza posamesne dobi pod koš. Enimu se, sicer po vsih postavah, storjen testament ne perleže; rad bi ga overgel; drugi bi rad dolg, ki mu je že plačan bil, še enkrat imel plačan; tretji bi rad svojiga mirniga soseda za mejo, za dve ali tri brazde sveta zvil; četerti bi rad svojiga dobrotljiviga posodivca goljufal, de bi mu nič ne plačal; peti je smerdljiv lenuh in potepuh, bi se rad oženil, pa se nima na kej, — ne ve kako bi gosposko okanil, de bi mu pervolila; šestimu delo smerdi, dobro jesti pa ga zlo mika; si misli žganje in vine bom točil; pa ne vem kako bo za pervoljenje, ker je že tako preveč ostarj, in na kope zapravljavcov? Če so pa tudi v vasi še šparovni in pošteni ljudje, mu še od deleč v misli ni, de ravno zavolj njegove žganjarije in vinorije, če si jo napravi, bi utegnulo marsikej dobrih ljudi dušo in telo zapraviti, in marsiktera deržina obožati, ko bo njen gospoar zavolj perložnosti jel pijančevati. — Sedmi je nepošten kerčmar, ki ubogim gospodinjam krave molze; ko se pšenica mlati, po skednjih z žakljem hodi in tuje travnike kosi. Ena ali druga gospodinja ga je že večkrat prosila — kamnatno serce bi jo moglo uslišati — de naj njenimu zapravlživimu možu ne daja vina; — pa vse njene solze so bile zastonj.

Ko tak rogovilež pijan domu pride, mu mora vse spod nog. Gospodinja je celi dan na polji delala, de je vsa utrujena; zvečer pride domu, pa nima še v lonec kej dejati (ako je ravno pred novino), de bi sebe nasitila in otroka utolažila.

(Konec sledi.)

Austrijansko cesarstvo.

Krajnska.

64. del občnega deržavnega zakonika in vladnega lista prinese sledeči:

Okoljne ukaz c. k. štaj. ilirsk. dnarstvinega deželnega vodstva 12. Novembra 1851. Razlaga zastran obračbe in zarajtovanja kolkne davšine, če se k tabularnim prošnjam ne pridenejo ne kolka prosti preprisi pisem ne posebno število kolknih papirjev po 30 kr.

Visoko c. k. dnarstveno ministerstvo je z razpisom 17. Oktobra 1851 št. 34308/1383 na storjeno zaprašanje:

- a. ali je, ako stranke k tabularnim prošnjam ne kolka prostih prepisov pisem ne potrebnega števila kolknih pol po 30 kr. ne pridenejo, dvojno ali trojno kolkovino poberati,
- b. ali gre uredno djanje in pravica spregledanja dohodnim oblastnijam, in
- c. ali je od teh davšin naznanivcu in zasačniku njegov del odrajtovati? to le v spolnovanje vediti dalo:

a. §. 3. d. cesarskega ukaza 16. Marca 1851 (derž. zakonik in vladni list XVIII. št. 67) glede opravil deželskih in gruntnih bukev ima kot poseben zavkaz veljati, ktereга namen je, da se prepisi pisem, ktere stranke same deloma za ured gruntnih bukev, deloma za izmero neposrednjih davšin pisat in pridajati morajo in so davšine prosti, res pridajo. — Davšina se torej ne terja iz začasne postave 9. Februarja 1850, ampak kot odškodba za pisanje, ktera gre sodnji zavoljo opušnja prepisov, in sicer v dvojnem znesku, ako se ta davšina s priloženjem kolkovega popirja ne odrajta naprej.

b. Te davšine poberati in zarajtovati gre davknim uredom in zapisovati se imajo v predelku „druge stanovitne davšine.“ Sodnije naznanijo davknemu vredu, ali in od koga je taka davšina odrajtati; daljno uredsko djanje gre dohodni oblastniji in njenim organom. Davšino spregledati znajo okrajne oblastnije, ako spoznajo, da posebnega ožera vredne okolnosti to terjajo, tode samo do polovice.

c. Ako kdo potrebnih prepisov ali za terjanih 30 kr. kolknih pol ne prinese, se ne pregreši zoper kolkovino, temuč samo omenjeno naredbo prestopi, ktera red djanja gruntno-bukevskega urada zahteva; zavoljo tega tudi §. 94 postave 9. Februarja 1850 glede plačila za naznanivca in zasačnika glede teh davšin ne velja.

Tuje dežele.

Černagora.

(Konec.)

Straža vladikova obstoji iz 30 prelepih korenjakov visoke postave, junaškiga in domodniga duha; imenujejo se perjanci (zato ker imajo na kapah perjanica) oni so vedno na straži v samostanu in pred izbami vladika; vsak perjanec potegje 240 dvajsetic letniga plačila. Razun teh ima vladika še eniga adjutanta, ki je z 900 dvajseticami plačan.

Vse te plačila, kakor tudi plačila učencov se odrajtujejo iz zneska deželnih davkov.

Ker je dežela revna, je zamogel se le rajnik vladika davke vpeljati za deželne potrebe; se ve da so v revni deželi davki celo majhni; na vsako družino pride po nasvetu starašinov, ki se za to določilo vsako leto v Cetinju snidejo, po 4, 5 ali 6 dvajsetic. Razun tega davka in razun desetine za samostane in duhovne nimajo Černagorci nobene druge davšine.

Vladika posestvo znese okoli 40,000 fl.,

zraven tega dobiva vsako leto od Rusovskega cara 30,000 fl. pod imenom povračila za zgubo cerkvnih dohodkov, ob ktere je Černagorska vlada v Dalmaciji o vojski Rusov zoper Francoze prišla. Verh tega dobiva vladika neki delež ribškiga lova v Skadarskim blatu (jezeru Skadarskim) in poleg tega še to, kar mu Černagorci prostovoljno od tega dajo, kar si v boju prilastijo.

Vladika rajnik je oznoval več šol, med kterimi je ena tudi v samostanu Cetinjskim, v kteri 25 učencov brez placila stanovanje, živž in podučenje (v zgodovini sv. pisma, v branji in pisanji narodskiga jezika in v rajtanji) dobiva.

Na svoje stroške je vladika v Cetinji bukvo-tiskarnico napravil; iz nje izhaja od leta 1835 vsako leto Černagorski koledar, pod imenom „Gerlica“, ktero slavni Milaković, minister vnanjih oprav in vodja bukvo-tiskarnice, vreduje.

Iz vsiga se jasno vidi, kako iskreno in neutrudljivo si je rajnik vladika prizadeval svoj narod omikati, in da le prirojena sirovost tega ljudstva in upornost zoper vse nove naprave, kakor pri vsakim sirovim ljudstvu, je lega kriva, ako rajnik ni mogel svojih blagih namenov popolnoma doseči. Tako, na priliko, vse podučenje in kazni še niso mogle moritev kervne osvete zatreti; in ravno tako tudi niso bile v stanu, ropov odverniti, s kterimi Černagorci svoje sosede na Turškim in na Dalmatinskim nadležujejo.

Če je pa v Černagori veliko roparskiga ljudstva, se ne sme prezreti, da je Černagora tako nerodovitna zemlja, da jih včasih sila k temu priganja.

Polja je na skaloviti zemlji malo; kjer koli pa je mogoče njih napraviti, jih tudi napravijo, sosebno v dolinah. Njeguš in Černica imenovanih. Živinoreja jih večidel živi. Meso sušiti zna malokdo tako dobro, kot Černagorci; zato tudi suhiga kostrunoviga in kozjiga mesa (častradin) in suhih rib (skoranc) nar več prodajo. Delajo tudi posebno dober sir, s kterim v Primorje barantajo; tudi krompirj, česnja in čebulje dokaj prodajo. Med in bela moka je zlo obrajtana. Posebno veliko kupčijo imajo tudi z rumenim bavarskim lesam rujevina imenovanim (Perrückenbaum, rhus cotinus).

Pri vsem tem si vunder Černagorci ne morejo vsiga prideliti, česar za živž potrebujejo, in v letu 1844 se je več družin iz Černagore v Serbio preselilo. Tudi na poklic Rusovskiga cara, ko je vojakov zoper Čerkese potreboval, je zapustilo stotero in stotero Černagorcov svoje gore, in se je podalo v vojaško Rusovsko službo.

Zlo ste tedaj revšina in sila tega krivi, ako se še zmirej sliši od roparskiga življenja Černagorcov.

Černagorci žive prav družinsko kakor so živele ljudstva v starih časih patriarhov. Hišni oče — gospodar imenovan — je glavo družine in vodnik vsih hišnih zadev. Starašina soseske je sodnik v vsih zadevah soseske, ki se bratstvo imenuje. Nar stareji mož eniga rodu (plemena) se imenuje glavar, in je vodnik vsih zadev tistiga plemena. Več plemen, ki so si v zlahti, si združeno izvoli kneza (knjaza), ki ima nar višji oblast čez vse družinske in notranje zadeve. Pravdne reči se razsodijo v zborih gospodarov, starašin, glavarjev in knjazov. O posebno imenitnih rečeh pridejo tudi vladika za svet, poprašat. Tudi o hudih potrebah ga prosijo za pomoč, in samostan v Cetinji je posojilnica, kjer to in uno orožje ali kakošno drugo reč zastavijo, da se jim za potreba denar ali kaj družiga posodi. — Černagorci opravijo brez vojakov; zato prav za prav v Černagori ni nobene ar-

made. Ob časih sile in nevarnosti se en del ali vsi bojni možje v brambo pokličejo. Bojujejo se, kakor jim nar bolje kaže. Tako imenovana mala vojska, v kteri tu in tam nad sovražnika planejo, jim je nar ljubši. Da bi bili kakor drugi vojaki redovnega vojskovanja vajeni, ne more biti, ker, kakor smo gori rekli, Černagorci nimajo stanovitnih vojakov. Navadno orožje je dolga Albanska puša, s ktero zna Černagorec tako streljati, da mu ni para, poleg te ima samokres (pistola) in hanžar (nož, kratkimu meču enak). Vsa Černagora ima le 4 topove, kteri pa malokdaj pridejo v vojsko. Zapovedniki bojnih trum se imenujejo šerdari. Na vsakim kraji, kjer jih zamorejo Turki napasti, je en šerdar postavljen, kterih skupej je 8.

Pokličejo se pa bojni možje v vojsko s tem, da tisti, ki zastavo (bandero) nosi in se bajraktar imenuje, zastavo na streho postavi. Ko Černagorci to znamenje zagledajo, se snidejo berž pri svoji zastavi, in bajraktarji jih peljejo k šerdaram, ki so, kakor smo rekli, zapovedniki posamskih armad. Hrabri junaki prejmejo po vojski zlato svetinjo, ktero je rajnik vladika napraviti dal.

Vladika je osnoval tudi množico brambovcov, kterih je 420, ki od vlade plačo dobivajo (vsakteri 120 dvajsetic na leto), kterih služba v tem obstoji, da po Černagorskih okrajnah nad tem čujejo, da se ukazi vladikovi spolnujejo; poberajo tudi davke itd. Zapovedniki teh brambovcov se imenujejo kapitani; 12 jih je, vsak dobiva po 300 dvajsetic letniga plačila.

Černagorci so staroverci, le v Kučki dolini je nekoliko katolčanov.

Jezik Černagorcov je jugoslavenski, ki se je v stari čistosti ohranil.

Černagorec je ves vnet in ponosen na zgodovino svoje domovine, ker zgodovina njegove domovine je tudi zgodovina junaštva njegovih očakov. Nobena kronika seer ne ohranjuje junaških del njegovih sprednikov, vunder te slavne dela vse žive v pesmih naroda, ktere nepozabljivo grejo od roda do roda.

Kakor sploh vsi slovanski narodi radi pojo, tako tudi Černagorci; njih viže so resnobne, tužne, žalostne, kar je sploh značaj slovanskiga petja. Kdor je slišal te pesmi o pokojni jasni noči v samotnih dolinah prepevati in odmevati jih od visocih pečin, nikdar ne pozabi, kaj je njegovo serce takrat čutilo!

Nar veči teržtvo za Černagorce je v Dalmatinskim mestu Kotar. Vsak torek, četrtek in vsako saboto pridejo Černagorci s svojih gora tu sem na somenj. Ženske smejo svobodno v mesto, moški pa le, ko so orožje od sebe djali.

Svojiga denarja Černagorci nimajo, povsod se vidi skoraj le avstrijski denar; zlati (cekini), tolarji (zlasti tolarji Marie Terezije), dvajsetice in drobiž. Tudi turške pare imajo.

(Novice.)

Ljubljanski novičar.

V poslednjih „Novica“ omenjeno poslanstvo mestniga odbora sedaj ne bo šlo na Dunaj, ker se je za gotovo zvedilo, da tista govorica, po kteri ima deželno poglavarstvo iz Ljubljane priti, je za zdaj le prazna govorica; vunder bo mestni odbor povabil deželne stanovce, da naj se tudi oni sklenejo z njim v napravi prošniga pisma, ktero bo g. Ambrož osnoval, v kterim se bo cesar prosil: naj bi se Ljubljani, ki je po svoji legi toliko važno mesto in nekdanj glavno mesto ilirskiga kraljestva bilo, tudi prihodnje ohranila imenitnost glavniga mesta.

LEPOZNANSKI LIST.

Arov in Zman.

(Konec.)

„Pa se jej ne bo sum no zdelo, grad pustiti?“

„Ne! marveč bo to rada storila, ker nas s tem odgnati meni. Drugi dan nas bo mislila od zad napasti, kakor da bi bila kamneška vojska. Ne bo tedaj dvomila, da bomo mi to misleči od Homca naglo odrinuli. Toliko rajši, bo iz terdnjave šla, ker bo Zman u njej vender še dve sto mož za brambo pustil.“

„To nam zamore zares nevarno biti.“

„Nikakor! te stotini obstojete iz hromih, kruljevih in strahljivih ljudi, ki so brez poguma in moči. Zraven jim bo Zman še omotice u vino namešal, da našega prihoda ne čujejo. Sicer nam je že tudi ponarejene ključe od grajskih vrat poslal, s katerimi bi si jih odperli, če bi prav tisti stotini nas ovirati hotle.“

Arov je dovolj zvedil, pa ne more si nar manjšega pomočka spomniti, da bi iz takšne nevarnosti svoje brate potegnul. Počasi se on vzdigne in krog šotora korake zaoberne. Silno pa se prestraši, ko po uni plati iz line stana obraz sloneti vidi. Preden se še umakne, ga tudi oseba pri oknicu vgléda, in prestrašena pri tej priči glasno „Ali!“ zavpije. On skoči in beži in se ne spomni, da bi se mu ne bilo po turško oblečenemu bati potreba. Ker sliši blizo sebe straže govoriti, se zopet oberne in še enkrat tik memo osebe pri lini gre. Ta se zopet nanj ozre pa ko mu u obraz, ki ga je iz oblakov pridša luna posijala, pogleda, hipoma ostermi in plašno „Arov!“ izdihne. Pa on se ne zmeni za zdih Ilke, ki jo je zdaj spoznal, marveč ga glas Alita, ki je skrivni le njemu znani pogovor s Kabdalom končal in v hčerkino izbo stopil, tako ostraši, da brez prenehanja skoz tabor bega in popred ne jenja, dokler gosto germovje ob bragu Bistrice doseže. Tu se skrije in skoz dan zastran rešitve gradu pomišlja. Solnce zajde, mrak napoči, pa tudi naklep Arova je storjen.

Ko ura devet odbije, se začne po turškem ležišču marno gibanje. Vse prijema za orožje in proti višavi hiti. Vsak vé, kaj to pomeni, ker je Kabdal armadi namenil, in popred vsem nerazumljivo obnašanje Zmana razodel in jej povedal, da je že ob osmeh posadka Homca zapustila. Neizrečeno veselje tedaj vse navdaja, ker ima težavna oblega tak lohak in nagel konec doseči. Turkom se tudi Arov pridruži in z njimi vred čez vodo po griču stopa. V gradu je vse tiho — nič tistiga marnega gibanja kot druge dni. Vrata se s ponarejenimi ključi odpro, terdnjava se prepade, orožnica posede, hroma in omotična truma brambovcov skor brez vpóra poseka. Vse se

tako naglo doverši, da je grad, preden seura deset zaklenka, pridobljen in v turških pesteh.

Po zmagi se veselje Turkov z neskončnim piskom in vriskanjem razodeva. Vojskovodja jim pa veliko obednico napravi. Kar je le dobrega in zlahtnega v taboru dobiti, pride na mizo; radostnega srca si prostaki in častniki eden drugemu napivajo; dobrovoljnosti ni konca ne kraja. Kmalu začno razne pijače svojo moč kazati; vinjena polega ena truma nevercov za drugo. In ravno te reči je nar bolj željno Arov pričakoval. Popred se je z drugimi vred v spodnji izbi radoval; ko pa splošno omamljenje zazre, pivnico zapusti in gre postopnicah v nadstropje, kjer se je Kabdal z mnogimi drugimi pri kupici veselil. Tudi tam so že glave zmedene in noge slabe, tako da pivci večidel na tla pocepajo. Varno stopa v sobo Slovenec, pa ko Kabdala zagleda, se mu roka skor sama od sebe skerči in po handžaru seže. Še enkrat, dvakrat okolj sebe pogleda potem stopi serčno bližej, pomeri, mahne in — njegovo orožje tiči v sercu turškega vojskovodja. Naglo hiti zdaj iz izbe, plane po stopnjicah dolj — in žark bakle obsveti njegovo s kervjo poskropjeno obleko. On se hoče vogniti in pri nasprotnih vratih grad zapustiti da bi delo popolnoma doveršil. Zastonj Ali, ki je edini svojo trumo zadrževal, da ni tak nezmerno obedovala, je z njo grad pregledoval. Hlapec je naprej svetilnico nesel in ta zapazi Arova in še mokre kervave madeže na njem. To obudi sum. Slovenec, ki se zastonj izgovarja in možko derži, je prijet, od Alita spoznan in povezan. Kaj kervavi madeži pomenijo se v kratkem pokaže. Obup in smerten trepet prepade trezno trumo, svojega imenitnega vodja vsmertnega najdi; le ta misel jo nekoliko tolaži, da je morivec v pesteh. „Kri za kri! vpijojo vsi. — Ali stori sodbo, da ima po prvem petju petelina glava kristjanu pasti. Gotovo bi ga bil k bolj počasni in hujski kazni obsodil, ako bi mu ne bila s smertjo Kabdala ena tiha želja dopolnjena. Mislil je namreč ga namestiti in vojskovodja turške armade postati. Arov je bil, ker se ni nikomur poljubilo, grajske ječe poiskati, v klet odpeljan, ki je bila pa brez vrat. Skoz okno je nekoliko luna sijala, toraj se ni Turkom, ki so ga stražili, posebna luč potreba zdela. Stražnikov je bilo šest, ki so se pa čez pol ure z drugimi šestimi verstili. Ti čuvaji so pri durih kleti sem ter tje hodili in se le od strane na nesrečnega jetnika ozirali. Arov je vedil, kaj ga čaka in je bil na smert pripravljen. Stokrat ga je že v serditih bitvah srečala, toraj se mu ne zdi grozo-

*) Dobro vem, da Turki vina ne pijejo, pa deržal sim se narodnega pripovedovanja. Pis.

vitna. Ura udari polnoči, luna pojemlje, straže se verstiti pridejo. Memo njih pa stopa v ječo ženska oseba — turška deklica Ilka. Ker se čuvaji še zanjo ne zmenijo, gre brez napote k Arovu, se vkloni pred njim in pravi tiho, da jo le on čuje: „Meniva obleko, reši se! naglo, dokler se še straže pogovarjajo in čas ne preteče.“ — Velikodušnost deklice bi bila vsakega prevzeti morala, toliko bolj je tedaj Arova, ki je že nad življenjem obupal. „Angelj iz nebes!“ V dveh urah pridem te rešit. Kraljevo plačilo in večna hvaležnost ti potem ne odide.“ Obleka je naglo premenjena. Arov da Ilki haljo, ona njemu žensko ogrinjalo in potem se ločita. Slovenec ga brez suma memo straž iz ječe, iz grada, po griču na prosto plan.

Komaj je na uni breg vode dospel, vidi človeka proti mostu hiteti, ki ga zdajci za izdajavniga Zmana spozna. „Stoj!“ mu kriči nasproti, „brez gostinčarja si računil, tvoja zadnja ura je prišla.“ Pri tem pade serdito na Zmana, ga oklene in mu hanžar vzame. Pa zastonj si prizadeva, mu tudi sabljo izsneti. Strašen boj se med junakom prične. Ta skuša s hanžarem, uni s sabljo svojega nasprotnika poventati. Oba sta enako urna, enako umetna; eden se drugemu vmika, tako da že ura dve bije, brez izločenja za tega al unega. Pa klenk ure Arova na nevarnost opomni, v kateri je njegova turška rešenica. Nezadržljivo buti zdaj v Zmana, mu izmakne sabljo in mu z njo na en mah glavo odbije. Ko jo za lase prime, dirja z njo brez preneha, dokler prekanjene posadke ne dobó. V kratkem jej predajo in nevarnost Zmana razloži, potem pa jo pelje jaderno proti Homcu v popolno vničbo turških druhal. Ze je voda za herbtom, grič nastopljen, vrata pred nosom — zdaj zapoje petelin, da se strašno razlega. Smerten pot stopi Arovu po čelu, on ostermi: — zdih in krik „Arov!“ se iz kleti, v ktere je bil on popred, žalostno oglasi. „Naprej“ zagromi on svoji trumi, „morebiti, da jo rešimo.“ — Prepozno! Koj ko je petelin zapel, je bila Ilka v ječi vmorjena. Slovenci so jo le maševati mogli. Turška vojska je od prvega do zadnjega pobita. Le Alitu da Arov prostost, da bi očetu povernul, ker hčerki ne more in ga v domovino spusti. Pa on se brani iti, temuč ostane pri kristjanih, se zopet preoberne in je pobožen muh postal. Homski grad se je scasoma razsul in hud potres je clo višavo na dvoje razdelil. Na enem teh gričev stoji zdaj božja pot Marije, ki jo mnogo ljudi iz vsih slovenskih krajev obiskuje.

Pod cerkevjo, pravi pripovedka, je pa prostorna izba, v kateri zakleta Ilka sedi in odrešenja pričakuje.

Odgovorni vrednik: Dragotin Melcer. — Založnik in tiskar Jožef Blaznik.

Vradni list št. 88.

Št. 5925.

Oznanilo.

(220.) c 2

Po sklepu občinskega svetovavstva od 27. novembra t. l. se imajo v mestu in ljubljanskih predmestjih vsi rokodelski učenci, ki so dolžni solo obiskati ne glede na starost, kakor tudi vsi fanti in deklič, katerih dolžnost je v nedeljsko šolo hoditi, popisati.

Na podlagi te odločbe se bo vsacemu hišnemu posestniku pola poslala z naročilom, zase, potem za vsako stranko rubrike spolniti, tako spolnjeno polo pa o dveh dneih zadevajočemu okrajnemu predstojniku nazaj poslati.

Gospodom hišnim posestnikom se posebno priporoči, tej naredbi natanjko vbogati, in ob enem se jim naznani, da se bo mojster, ako kakega učenca zamolči, po postavi kaznoval, in da je od zdaj naprej vsak mojster odgovoren, vsako premembo ali odinjanje brez mude mestnemu poglavarstvu naznani.

Ljubljansko mestno poglavarstvo

7. decembra 1851.

Dr. Burger, s. r. župan.

Št. 5925.

Oznanilo.

(221.) c 2

Občinsko svetovavstvo je v seji 27. novembra sklenulo:

1. Da se vsi rokodelski učenci, ki so dolžni šolo obiskati, popišejo brez razločka starosti, in da ima vsaka fara take vpisne bukve imeti.
2. Da se bo zamolčanje kacega učenca od mojstra po postavi kaznovalo, in da je ravno tako vsak mojster odgovoren vsako premembo in novo odinjanje brez mude mestnemu poglavarstvu naznani.
3. Da se vpisovanje rokodelskih učencov učenikom nedeljske šole, kakor tudi katehetom fare z naročilom prepusti, ako kak učenec iz šole ostane, vsakbart mestnemu poglavarstvu naznani, da bo mojstra poklicalo in potrebno storilo.
4. Da se za učenca le tisti sme odinjati, ki s spričali poterdi, da je dva trivalna šolska reda doveršil in se brati, pisati in računati naučil. Le pri zlo teških obertnijah, pri katerih je pesebne telesne moči potreba, se zamorejo v posebnih primerlejih, ker zdaj še niso skoz in skoz farne šole vpeljane, še skoz 6 let, tedaj do konca leta 1857 učenci brez spričal jemati. Po preteku te dobe se pa tudi pri teh obertnijah ne sme noben za učenca odinjati brez imenovanih šolskih spričal.
5. Da imata, da se potrebni red v soli obderži, vsako nedeljo ali zapovedani praz-

nik po redu od mestnega poglavarstva vstanovljenem, dva mojstra v soli pričujoča biti.

Ljubljansko mestno svetovavstvo 7. decembra 1851.

Dr. Burger, s. r. župan.

Št. 3994.

Oznanilo.

(223.) 1

Podpisano c. k. poštno vodstvo za prav spozna dobo za vložitvo ponudb glede pogodbinega prevzetja potrebnih sedlarskih, kovaskih, kolarskih, klamfarskih in steklarskih del za popravo poštnih vozov, ki je bila od takajšne vradnje po oznanilu od 20. novembra t. l. št. 3616 pod stavkom 6 do 20. t. m. odločena noter do 10. januarja 1852 podaljšati, da se bo tistim, ki hočejo ponudbo storiti veči priložnost dala, pogodbine odločbe kakor tudi tarifne stavke pretehtati in to s podpisom poterditi.

Kar se s tem sploh naznani.

C. k. poštno vodstvo.

Ljubljana 18. decembra 1852.

Hoffmann s. r.

Zavoljo Božičnih praznikov bo prihodni list „Ljubljanskiga časnika“ še le sabota 27. d. na svitlo prišel.